

8. **Natsionalna** bezpeka: normatyvno-pravovi akty / avt.-uporiad. Ya. Y. Malyk, O. I. Bereza, M. F. Kryshchanovych. – L. : LRIDU NADU, 2010. – 556 s.

9. **Novytskyi H. V.** Teoretyko-pravovi osnovy zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy : monohrafiia / H. V. Novytskyi. – K. : Intertekhnolohiia, 2008. – 496 s.

10. **Petrova I. P.** Normatyvno-pravove rehuliuвання orhanizatsii i diialnosti militsii Ukrainy : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07 / Petrova Iryna Pavlivna. – Irpin, 2004. – 210 s.

11. **Ponomarenko H. O.** Upravlinnia u sferi zabezpechennia vnutrishnoi bezpeky derzhavy: administratyvno-pravovi zasady : monohrafiia / H. O. Ponomarenko. – Kh. : Vyd. FOP Vapniarchuk N. M., 2007. – 448 s.

12. **Pro osnovy** natsionalnoi bezpeky Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 19 cherv. 2003 r. № 964-IV // Vidom. Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2003. – № 39. – St. 351.

13. **Selivanov V.** Natsionalna bezpeka Ukrainy ta yii zabezpechennia (kontseptualnyi pidkhd) / V. Selivanov // Pravo Ukrainy. – 1992. – № 7. – S. 8 – 12.

14. **Tsvihun D. P.** Priorytet zakonu u pravovomu rehuliuванні diialnosti militsii / D. P. Tsvihun // Nauk. visn. NAVS Ukrainy. – 2001. – № 3. – S. 192 – 195.

Надійшла до редколегії 25.10.13

УДК 351.858

Олег ДІДЕНКО

*Національна академія державного управління
при Президентіві України*

КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Розглядається формування показників та критеріїв ефективності реалізації політики національно-патріотичного виховання. Доводиться, що серед основних критеріїв, що характеризують результати національно-патріотичного виховання, виділяються спрямовані на вимірювання двох основних складових патріотизму – патріотичної свідомості і патріотичної поведінки – та їх компонентів.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, патріотизм, освіта, критерії, показники.

Oleg Didenko. Критерии эффективности государственной политики национально-патриотического воспитания молодежи в Украине

Рассматривается формирование показателей и критериев эффективности реализации политики национально-патриотического воспитания. Доказывается, что среди основных критериев, которые характеризуют результаты национально-патриотического воспитания, выделяются направленные на измерение двух основных составляющих патриотизма – патриотического сознания и патриотического поведения – и их компонентов.

Ключевые слова: национально-патриотическое воспитание, патриотизм, образование, критерии, показатели.

Oleg Didenko. Efficiency criteria of the state policy of national patriotic education of the youth

The formation indicators and performance criteria of policy implementation of the national patriotic education are considered. It is proved that among the main criteria that characterize the results of the national-patriotic education are highlighted criteria aimed at measuring the two main components of patriotism – patriotic consciousness and patriotic behavior and their components.

Key words: national-patriotic education, patriotism, education, criteria, indicators.

Національно-патріотичне виховання населення сьогодні є одним із найголовніших пріоритетів державної політики в Україні, важливою складовою національної безпеки України. Патріотизм сьогодні є нагальною потребою держави, оскільки високий рівень патріотизму населення здатен забезпечити соціально-політичну стабільність та гідне місце і країні в цивілізованому світі, і особистості, яка своєю активною любов'ю до Батьківщини прагне

© Діденко О. Г., 2014

створити умови для вільного саморозвитку і збереження індивідуальності, і суспільству, яке зацікавлене в тому, щоб саморозвиток особистості, становлення її патріотичної самосвідомості здійснювався на моральній основі. Це обумовлює актуальність теми дослідження.

Теоретичне підґрунтя для осмислення механізмів формування і реалізації державної політики у сфері національно-патріотичного виховання молоді заклали дослідження таких учених, як Е. Афонін, В. Бакуменко, Є. Бородин, М. Головатий, Ю. Кальниш, В. Князєв, Ю. Куц, В. Мартиненко, М. Перепелиця, А. Попок, В. Ребало, Т. Сенюшкіна, Ю. Сурмін, С. Телешун, В. Тертичка, В. Трощинський, Л. Чупрій та ін. Педагогічні аспекти формування патріотичних почуттів у контексті загального процесу виховання молоді висвітлювали Т. Бондаренко, О. Вишневський, В. Кузь, К. Руденко, М. Сметанський, М. Стельмахович, О. Стьопіна, К. Чорна та ін.

Метою статті є висвітлення критеріїв та показників ефективності національно-патріотичного виховання молоді.

Необхідність виконання Загальнодержавної цільової соціальної програми патріотичного виховання населення на 2013 – 2017 р. після її затвердження актуалізує необхідність вироблення змістовних, управлінських і організаційних форм її реалізації. Одним із важливих напрямів діяльності суб'єктів національно-патріотичного виховання є визначення, обґрунтування й застосування на практиці його критеріїв і показників. Їх розробка й практичне використання необхідні, по-перше, для вивчення, аналізу й оцінки реального стану роботи з національно-патріотичного виховання; по-друге, для подальшого розвитку науково-теоретичних і методичних основ національно-патріотичного виховання; по-третє, для визначення й обґрунтування дієвих напрямів, форм, методів, засобів, технологій, реалізація яких сприяла б підвищенню ефективності діяльності з національно-патріотичного виховання молоді.

Таким чином, проблема критеріїв є не тільки й не стільки теоретичною, скільки практичною, оскільки без неї неможливо правильно орієнтуватися в процесі виконання завдань з національно-патріотичного виховання і особливо в оцінці його конкретних результатів.

Поняття «критерій» визначається як основна ознака, за якою одне рішення обирається з безлічі можливих, ознака, на підставі якої здійснюється оцінка, визначення або класифікація чого-небудь. Як критерій можуть бути лише такі специфічні ознаки досліджуваного явища, які відповідають таким вимогам: об'єктивність, стійкість, перманентність, необхідність, достатність, атрибутивність [3].

Методологічною основою для визначення критеріїв оцінювання

результатів роботи з національно-патріотичного виховання служить діяльність як процес формування патріотизму у свідомості, цінностях, діях, вчинках і поведінці особистості, групи, спільноти. При цьому діяльнісний аспект даного процесу, тобто реальні дії і практичні справи, є критерієм реалізованості свідомості (потреб, інтересів, мотивів, цілей). Діалектикою співвідношення цих двох найважливіших компонентів – свідомості і діяльності – й обумовлюється встановлення основних критеріїв оцінки результатів роботи з патріотичного виховання, координаційно-субординаційний взаємозв'язок між ними.

Отже, ідеться про те, що певні аспекти індивідуальної, групової або суспільної свідомості можуть розглядатися як підґрунтя для визначення критеріїв національно-патріотичного виховання не тільки якщо будуть відповідно сформовані, але й відповідатимуть реальним проявам. Тому велике значення серед критеріїв і показників результатів роботи з національно-патріотичного виховання мають не тільки певні цінності, інтереси, позиції, принципи, цілі, настанови, специфічні ознаки і якісні характеристики особистості, групи, але й, що особливо важливо, їх реалізація, реальний прояв у практиці патріотично спрямованої діяльності.

Аналіз досліджень, тією чи іншою мірою пов'язаних з розглядом даної проблеми, свідчить, що серед основних критеріїв, які характеризують результати виховання, зокрема патріотичного, виділяються критерії, спрямовані на вимірювання двох основних складових патріотизму – патріотичної свідомості і патріотичної поведінки – та їх компонентів. Перший критерій має переважно суб'єктивну основу; другому критерію, навпаки, властива головним чином об'єктивна основа, унаслідок чого на його особливому значенні наголошується не тільки в сучасних наукових дослідженнях, але й у виступах провідних державних і громадських діячів, в офіційних документах, що відображають проблеми виховання, у тому числі й національно-патріотичного, громадян, його різних категорій, особливо молоді, кожної окремої особистості.

Вельми важливим для критеріїв і особливо для показників, що їх характеризують, є об'єктивність і визначеність. Це досягається за допомогою формування їх основного змісту, що відображає найважливіші аспекти реальної дійсності (роботи з національно-патріотичного виховання і її результатів), а також однозначністю, ясністю розуміння критеріїв. Тільки в цьому випадку вони можуть бути надійним і дієвим засобом вивчення, аналізу й оцінки результатів роботи з національно-патріотичного виховання.

Стосовно оцінки національно-патріотичного виховання громадян критерій – це сукупність ознак його основних характеристик, параметрів, ступінь їх вираженості або рівень

розвитку. Визначення критеріїв значною мірою ґрунтується на аналізі характерних рис, особливостей національно-патріотичного виховання як ефективної діяльності, у якій реалізуються вимоги, що висувуються до неї. Чим повніше і всебічніше відображають критерії ці вимоги, тим вони об'єктивніші.

У зв'язку з цим, зважаючи на теоретичний аспект даного питання, слід зазначити, що критерії повинні відповідати таким методологічним вимогам: бути інструментом визначення реальних результатів; забезпечувати відповідність оцінки результатів роботи реальному стану; об'єктивно оцінювати суб'єктивну складову діяльності з національно-патріотичного виховання, у нашому випадку – молодь.

Російський учений В. І. Лутовінов, професор Російської академії державної служби при Президентові Російської Федерації, автор близько 270 наукових і навчально-методичних робіт, переважна частина яких присвячена проблемам патріотизму та його формування в російському суспільстві, розробив комплексну систему діагностики роботи з патріотичного виховання [1]. Ця система використана і в Концепції загальнодержавної цільової соціальної програми патріотичного виховання населення на 2013 – 2017 рр. [2].

Цілісне розуміння критеріїв роботи з національно-патріотичного виховання в їх сукупності ґрунтується на принципі єдності патріотичної свідомості і патріотичної поведінки. Цей принцип – інтегруючий відносно основних критеріїв, які об'єднуються в єдину систему і можуть бути подані в одному узагальненому критерії. У ньому в концентрованому вигляді містяться як вимоги, що висувуються до нього, так і найважливіші компоненти патріотичної свідомості і патріотично спрямованої діяльності, які також відповідають цим вимогам і оцінюються залежно від міри відповідності їм за допомогою критеріїв і показників.

Що стосується співвідношення критеріїв і показників, то необхідно зазначити таке. «Показник» багато дослідників розуміють як емпіричне поняття (частіше статистичне), на підставі якого судять про стан даного об'єкта. У науковій літературі зустрічається навіть отождолення понять «критерій» і «показник». Усе ж таки більшість авторів вважає, що критерії включають показники, які концентрують зміст критеріїв.

Таким чином, критерій є щось загальне, універсальне по відношенню до приватного, конкретного – показника. Кожен критерій – це сукупність окремих показників, що відображають ті або інші ознаки, конкретні характеристики того або іншого виду діяльності (роботи з національно-патріотичного виховання), кількісно-якісні параметри досягнутих у процесі її здійснення результатів (формування патріотизму в конкретній особистості, групі, спільноті).

Комплексний критерій національно-патріотичного виховання є

сукупністю основних ознак показників, що розкривають істотні моменти, параметри, які характеризують його як процес, тобто ті способи, чинники, умови, за рахунок використання яких забезпечується якнайповніша реалізація можливостей цієї діяльності, здійснюваної з метою досягнення бажаного (кінцевого) результату. З цього випливає, що, будучи одним із компонентів критерію, та або інша ознака, показник роботи з національно-патріотичного виховання є як конкретним і типовим проявом його істотних аспектів. Можна стверджувати про зв'язок і єдність критеріїв роботи з національно-патріотичного виховання і змісту, істотних сторін цієї діяльності і її кінцевих результатів. Тому, щоб відповідати своєму призначенню, критерії роботи з національно-патріотичного виховання, якщо передбачати їх змістовний аспект, повинні значною мірою розкривати, характеризувати, виражати його сутність і специфіку і водночас бути орієнтованими, націленими на бажані результати.

Результати національно-патріотичного виховання, що співвідносяться з об'єктивно заданими параметрами цієї діяльності, здійснюваної на користь вирішення конкретних завдань національно-патріотичного виховання молоді, є визначальними для виведення і формулювання конкретних критеріїв. Ґрунтуючись на цьому висновку, а також на попередньому аналізі єдності і взаємозв'язку патріотичної свідомості і патріотичної діяльності, зокрема в плані досягнення і прояву реальних результатів, можна констатувати, що запропоновані групи критеріїв і показників для комплексної оцінки роботи з національно-патріотичного виховання дозволяють конкретно оцінювати ефективність і результативність цієї діяльності як у цілому, так і в різних групах, спільнотах, категоріях громадян, а також стосовно окремої особистості.

Визначення результатів роботи з патріотичного виховання у вигляді конкретної оцінки припускає насамперед усебічний аналіз цієї діяльності за допомогою різних методів і методик, а також диференціацію критеріїв і показників за різними рівнями, вимірюваними в балах. Для вирішення першого з цих завдань – визначення оцінки результатів роботи з патріотичного виховання – необхідно здійснити аналіз найважливіших напрямів цієї діяльності. У свою чергу, такий аналіз ґрунтується на певній методиці. Досвід проведення конкретних досліджень роботи з патріотичного виховання показує, що основний зміст і послідовність цієї методики включає такі моменти.

1. Складання короткого плану аналізу стану патріотичного виховання і його результатів, розробку методичних матеріалів і документів для його проведення. Тут визначаються: мета й завдання аналізу; перелік найважливіших напрямів діяльності, найзначніших

заходів і проблем, які необхідно досліджувати особливо ретельно; методи аналізу й інструментарій його здійснення; робочі гіпотези й очікувані результати; порядок проведення аналізу і наведення його підсумків та інші, менш важливі питання.

2. Збір даних (інформації) про стан національно-патріотичного виховання і його результати, про ефективність заходів, що проводяться, про участь у них як організаторів, так і різних категорій громадян тощо. Джерелами даних можуть бути: особисті спостереження; колективні й групові настрої, думки, позиції, звернення, прохання, скарги і т. ін.; результати бесід, опитувань; результати і висновки різних перевірок, підсумкових заходів; матеріали, що надходять від органів місцевого самоврядування тощо.

3. Обробка даних: групування (класифікація, систематизація) результатів діяльності з виокремленням ознак позитивного й негативного характеру; аналіз виконаної поточної роботи або значних заходів, що вимагають тривалої підготовки, тощо.

4. Аналіз ефективності роботи безпосередніх організаторів національно-патріотичного виховання, виконання ними окремих завдань, конкретних функціональних обов'язків тощо.

5. Аналіз і оцінка дієвості виховної роботи з різними категоріями, групами громадян. При цьому визначаються як кількісні (кількість заходів, міра залучення учасників, класифікація заходів і т. ін.), так і якісні показники (ефективність заходів, зміна ситуації після їх проведення, заходи, що мають найбільшу формуючу, інформаційну, мобілізуючу тощо дію).

6. Висновки про стан національно-патріотичного виховання і його результати, формулювання конкретних завдань і заходів з їх подальшого поліпшення.

У висновках відображаються: загальна оцінка стану патріотичного виховання і досягнутих результатів, їх порівняння з попереднім періодом; ступінь відповідності роботи вимогам, що висуваються, вирішуваним завданням, наявним можливостям; визначення тих, хто лідирує і відстає в підготовці і проведенні основних заходів; невикористані можливості, засоби, недоліки тощо; першочергові завдання, на виконанні яких необхідно зосередити основні зусилля.

7. Графічне подання основних результатів аналізу (діаграми, таблиці, схеми тощо).

8. Інформування про дані аналізу стану національно-патріотичного виховання і його результати як безпосередніх учасників цієї діяльності, особливо її організаторів, так і відповідних представників органів і організацій патріотичної спрямованості, від яких залежить стан справ у цій сфері [1].

Така найпоширеніша методика аналізу роботи з національно-патріотичного виховання може бути дещо спрощена за рахунок зменшення обсягу одержуваної і оброблюваної інформації, але основні її елементи мають постійний характер і повинні бути реалізовані в процесі аналізу (таблиця).

Рівні визначення дієвості (результативності) та ефективності процесу національно-патріотичного виховання

Високий рівень	Процес національно-патріотичного виховання характеризується активністю, цілеспрямованістю, високим ступенем організації, взаємодії його суб'єктів, ритмічністю, збалансованим використанням засобів, форм, методів, технологій для досягнення очікуваних результатів. Суб'єкт-об'єктні відносини є оптимальними, інтереси вихователів і виховуваних збігаються, взаємовідносини достатньо гармонійні, мотивація в процесі спільної діяльності позитивна і стійка. Очікуваний результат є досяжним
Середній рівень	Процес національно-патріотичного виховання характеризується відносною організованістю, мінімальною активністю, незбалансованим, непродуманим використанням форм, методів і засобів для досягнення найближчих завдань. Перспективні й інноваційні напрями діяльності, як правило, відсутні. Суб'єкт-об'єктні взаємозв'язки нестабільні, інтереси й прагнення вихователів і виховуваних збігаються лише частково, відносини нестійкі, не мають істотного підґрунтя. Позитивна мотивація в процесі спільної діяльності виявляється непостійно, разом з негативними моментами. Очікуваний результат досягається не повною мірою, частково
Низький рівень	Процес має малокерований, неорганізований, стихійний характер. Взаємодія між його суб'єктами відсутня. Суб'єкт-об'єктні взаємозв'язки формальні або відсутні. Позитивно орієнтована мотивація в процесі діяльності не виявляється, унаслідок чого очікуваний результат не досягається

У процесі вивчення національно-патріотичного виховання нерідко з'являється потреба в інформації про такі питання, які неможливо безпосередньо спостерігати, які не мають досить повного відображення в результатах проведеного аналізу (наприклад, дані про мотиви, інтереси, захоплення молоді, про їх реальне ставлення до хвилюючих питань, про життєві плани й орієнтири тощо). Джерелом інформації, необхідної для вивчення цих і інших явищ, властивих тим або іншим групам, мікрогрупам, з яких складається колектив клубу, об'єднання, є його безпосередні учасники. Одержати таку інформацію для більш цілеспрямованої роботи з урахуванням особливостей і реальних потреб різних груп громадян, особливо молоді, можна за допомогою соціологічного опитування.

Що стосується другого завдання, пов'язаного з диференціацією критеріїв і показників за різними рівнями, то воно може бути подане в найзагальнішому вигляді за 5-бальною системою в такий спосіб:

5 – якщо дані показники відображені повною мірою,

виявляються постійно і фіксуються як цілком очевидні, без будь-яких сумнівів;

4 – дані показники відображені достатньою мірою, виявляються в основному стійко і фіксуються як порівняно очевидні, з деякими сумнівами;

3 – дані показники відображені не повною мірою, виявляються непостійно і фіксуються як малоочевидні, зі значними сумнівами;

2 – дані показники відображені дуже слабо, виявляються епізодично;

1 – дані показники не виявляються зовсім, ледве фіксуються або не фіксуються зовсім.

Для визначення результатів національно-патріотичного виховання за допомогою системи вищерозглянутих критеріїв і показників використовуються такі основні методи: спостереження, аналіз конкретної ситуації, аналіз результатів діяльності, анкетування, тестування, метод незалежних характеристик, метод експертних оцінок, порівняльний аналіз, класифікація, систематизація, типологізація, шкалювання, моделювання тощо.

Грунтуючись на першому критерії першої групи – цільовому – і застосовуючи методи порівняльного аналізу, результатів діяльності, класифікації і систематизації, процес патріотичного виховання можна диференціювати за кількома рівнями, що характеризують його якість та ефективність. Аналіз змісту критеріїв і показників результатів роботи з національно-патріотичного виховання, які містять основні вимоги, щодо яких оцінюється стан національно-патріотичного виховання, дозволяє розглядати їх систему в аксіологічному аспекті (як інструмент аналізу й оцінки). Утілюючи в змістовному плані вищий рівень роботи з національно-патріотичного виховання і її максимальні результати, критерії є мірилом стосовно будь-якого іншого її рівня (реально існуючого, щодо даних результатів).

У цьому конкретно виявляється аксіологічна (оцінна) функція системи критеріїв, які є своєрідним еталоном, одиницею вимірювання основних ознак, позитивних і негативних аспектів, характеристик реально здійснюваної роботи з патріотичного виховання. За допомогою такого зіставлення виявляється той або інший ступінь її відповідності вимогам, які висувуються до неї, що відображається в певному рівні, конкретній оцінці досягнутих результатів. І чим вищий ступінь такої відповідності, тим більшою мірою виявляється ідентифікація ознак, основних аспектів і особливостей роботи з національно-патріотичного виховання щодо критеріїв і показників необхідної, високоефективної діяльності, що характеризуються високими результатами, з формування й розвитку патріотизму в українських громадян.

Розробка методичних основ оцінки роботи з патріотичного виховання, як показує попередній розгляд лише окремих аспектів цієї проблеми, не може і не повинна зводитися до формалізації, констатації або фіксації результатів цієї діяльності. Такий підхід продовжує залишатися вельми поширеним на практиці, оскільки, по-перше, він максимально простий за своєю реалізацією і, по-друге, є основою для підготовки різних звітів, що нерідко є мало не головним у діяльності деяких органів, організацій, відомств, що є суб'єктами національно-патріотичного виховання.

Насправді патріотизм є таким глибинним відчуттям, що виміряти, як він змінився відповідно до кількості проведених заходів та їх масштабу – дуже важке завдання. Роль і функції об'єктивної оцінки результатів роботи з національно-патріотичного виховання полягають ні в якому разі не у фіксації показників з відповідними організаційними й іншими висновками відносно «винних», а якраз у зворотному – у виявленні можливості розвитку, визначенні шляхів і засобів підвищення ефективності, досягнення вищих рубежів, показників. Унаслідок цього підготовка основ такої методики аналізу й оцінки, яка мала б достатньо універсальне, загальнозастосовне значення – справа непроста і творча. Вона припускає використання всього позитивного, розробленого з даної проблеми не тільки в науково-дослідних центрах і лабораторіях, але й у робочих органах, що здійснюють безпосередню діяльність з патріотичного виховання різних категорій громадян. При цьому важливо не тільки враховувати сучасні тенденції розвитку вітчизняних і зарубіжних соціально-гуманітарних наук, але і їх традиції, безперечно досягнення, які не можуть бути незапитаними в умовах глобалізації, космополітизації суспільної свідомості, модернізації і депатріотизації освіти, інших сфер, що здійснюють вирішальний вплив на формування патріотизму в українському суспільстві.

Список використаних джерел

1. **Лутовинов В. И.** Критерии и основы методики оценки результатов работы по патриотическому воспитанию / В. И. Лутовинов. – М. : Армпресс, 2006. – 61 с.
2. **Проект** Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми патріотичного виховання населення на 2013 – 2017 роки. – Режим доступу : hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/2011%2812%29.proekt.php.
3. **Саркисян С. А.** Прогнозирование развития больших систем / С. А. Саркисян, Л. В. Голованов. – М. : Прогресс, 1975. – 192 с.

List of references

1. **Lutovinov V. I.** Kriterii i osnovyi metodiki otsenki rezultatov raboty po patrioticheskomu vospitaniiu / V. I. Lunovinov. – M. : Armpress, 2006. – 61 s.
2. **Proekt** Kontseptsii Zahalnodержavnoi tsil'voi sotsialnoi prohramy

patriotychnoho vykhovannia naselennia na 2013 – 2017 roky. – Rezhym dostupu : hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/2011%2812%29.proekt.php.

3. **Sarkisyan S. A.** Prognozirovanie razvitiya bolshih sistem / S. A. Sarkisyan, L. V. Golovanov. – М. : Progress, 1975. – 192 s.

Надійшла до редколегії 27.01.14

УДК 35

Марина КІРОВА, Людмила МЕЛЬНИК, Ярослав РАДИШ
*Національна академія державного управління
при Президентіві України*

ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ЗДОРОВ'Я: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Аналізується досвід зарубіжних країн щодо політики фінансування системи охорони здоров'я, визначаються можливі ефективні шляхи реформування фінансування галузі для України в період трансформацій.

Ключові слова: система охорони здоров'я, реформування галузі, механізми фінансування, модель фінансування, джерела фінансування, обов'язкове медичне страхування, добровільне медичне страхування.

Марина Кирова, Людмила Мельник, Ярослав Радыш. Финансовые механизмы государственного управления охраной здоровья: зарубежный опыт

Анализируется опыт зарубежных стран относительно политики финансирования системы здравоохранения, определяются возможные эффективные пути реформирования финансирования отрасли для Украины в период трансформаций.

Ключевые слова: система здравоохранения, реформирование отрасли, механизмы финансирования, модель финансирования, источники финансирования, обязательное медицинское страхование, добровольное медицинское страхование.

Marina Kirova, Lyudmila Melnyk, Yaroslav Radysh. Financial mechanisms of health care state management: international experience

The experience of foreign countries on the health care financing policies is analyzes, the possible effective ways of the health care financing reforms in the Ukraine during the restructuring is identifies.

Key words: health care system, system reforming, funding mechanisms, financing model, compulsory health insurance, voluntary health insurance.

Проблеми охорони здоров'я вимагають постійної уваги з боку держави, а їх розв'язання має бути одним із пріоритетних напрямів соціальної політики. Переважна більшість зарубіжних країн намагається проводити ефективну політику щодо фінансування системи охорони здоров'я. Однак макроекономічні, демографічні та фінансові чинники обмежують можливості урядів збільшувати обсяги державного фінансування охорони здоров'я. Саме це спонукає до розгляду можливостей реформування механізмів фінансування систем охорони здоров'я.

Чинна система охорони здоров'я в Україні вкрай неефективна. Головною причиною цього є модель фінансування, що не дає державі змоги забезпечити гідний рівень надання медичних послуг. Тому важливо вивчити досвід зарубіжних країн з метою пошуку можливих шляхів фінансування системи охорони здоров'я в нашій державі.

Удосконаленню фінансового забезпечення у сфері охорони здоров'я присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних авторів: О. Д. Василика, К. В. Павлюка, С. Ф. Тернова, М. В. Малаховської, В. І. Євсєєва, К. В. Мних, М. П. Жданової, В. І. Журавля, В. Г. Черненко, А. С. Немченко, Є. М. Кисельова, В. М. Рудого, В. М. Пономаренка, Я. Ф. Радиша та ін. Так, К. В. Мних вважає, що найкращим способом удосконалення фінансування охорони здоров'я для будь-якої країни є запровадження медичного страхування, як добровільного, так і обов'язкового. На думку С. Ф. Тернова та М. В. Малаховської, дійовим засобом розв'язання існуючих проблем у сфері охорони здоров'я могло б стати поступове запровадження страхової медицини і активне залучення позабюджетних коштів (за рахунок надання законодавчо визначеного переліку платних послуг, здавання в оренду основних фондів, непрофільної діяльності, благодійних коштів тощо), тобто перехід до бюджетно-страхової форми фінансування галузі.

Метою статті є вивчення фінансових механізмів управління охороною здоров'я в зарубіжних країнах та пошук оптимальних шляхів фінансування галузі для української держави в трансформаційний період.

Система охорони здоров'я в Україні гостро потребує реформування її фінансування. Істотний дефіцит бюджету галузі, що спостерігається протягом останнього десятиліття, призвів до значного погіршення якості медичної допомоги. З метою поліпшення доступності і якості медичного обслуговування в громадському секторі українські законодавці готують нові законодавчо-правові акти, шукаючи можливостей для переорієнтації підходів до управління і фінансування галузі.

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) рекомендує